

NATUURSTUDIE

Bespreking van het inventarisatie-onderzoek van de steenuilpopulatie in het voorjaar 2006 en van de resultaten

1. Het onderzoek kritisch bekeken:

1.1 De klimatologische omstandigheden in het voorjaar 2006 waren voor ons onderzoek heel ongunstig. Steenuilen roepen in hun territorium heel uitdrukkelijk vanaf februari tot einde maart. Ze doen dit echter alleen heel duidelijk bij zachte en windstille winteravonden. Welnu het heel vroege voorjaar 2006 was bijzonder koud. De temperatuur lag meestal onder de 5°C wat heel slecht was voor ons onderzoek. Op dit vlak hebben we pech gehad.

1.2 Als wij Steenuilen moeten waarnemen via hun groep dan is het niet zo dat men mag veronderstellen dat onze medewerkers allemaal beschikken over hetzelfde waarnemingsvermogen. De ene hoort al beter dan de andere. Toch zijn wij overtuigd dat iedereen maximaal gemotiveerd was en zijn uiterste best heeft gedaan waarvoor wij hen nogmaals danken en hopen dat ze opnieuw zullen beschikbaar zijn als wij dit noodzakelijk onderzoek herhalen. Wij zouden niemand willen missen.

1.3 De onderzoekshokken waren 4 km² (2 op 2 km zijde) groot. Daarin waren, heel gelijkmatig verdeeld, 16 waarnemingsplaatsen aangeduid. Theoretisch liggen alle punten dan exact 500 m uit elkaar en heeft de onderzoeker rondom een waarnemingsveld met een straal van 250 m. Ideaal indien het mogelijk is zich op die punten te begeven! In de praktijk is de toestand anders: men kan niet binnendringen op privaat terrein. Alhoewel Vlaanderen behoort tot de streken met het dichtste wegennet hebben alle onderzoekers moeten vaststellen dat het soms totaal onmogelijk was een onderzoek uit te voeren omdat er in de nabijheid absoluut geen wegen waren. Aldus kunnen roepende Steenuilen die zich op een te grote afstand bevonden, niet meer gehoord worden.

1.4 Wij hebben op sommige waarnemingspunten een heel succesrijke respons van meerdere uilen! Heel prettig zal je zeggen en dat is ook zo. Toch is het dan mogelijk dat dichtbijzijnde uilen zich onopgemerkt verplaatst hebben en opnieuw enkele minuten later in je rug beginnen te roepen. De moeilijkheid waarop de waarnemer een antwoord moet geven is: een nieuwe uil of is het dezelfde geweest??

Besluit: voor de aangehaalde problemen bestaat er geen echte oplossing. Wij zijn overtuigd dat de methode die toegepast werd, de goede methode was. Wij hebben totnogtoe geen reden gevonden om die methode te wijzigen. Alle waarnemers hebben bewezen dat ze best toepasbaar is voor de toekomst. Dit wil evenwel niet zeggen dat wij niet vatbaar zijn voor goede suggesties biezonder van de mensen die dit reeds meegemaakt hebben!

1.5 Ons grote heikele punt in het onderzoek is de methode die wij toepasten voor het toekennen van de biotoopwaarde van elk onderzocht hok. Wij hebben een cijfer toegekend tussen 1 en 10. Het hoogste cijfer als wij dachten dat in het hok voldoende landschapsfactoren aanwezig waren voor een grote populatie Steenuilen en het laagste cijfer als vele negatief werkende landschapsfactoren aanwezig waren. In dit of een later nummer staat een tekst waarin wij argumenteren waarom wij deze landschapsfactoren positief of negatief gekozen hebben. Misschien moet deze reeks aangevuld worden?! Wij (Ludo en Pol) hebben door elk hok met een éénmalige passage in het middelpunt een notie genomen van de pos. en neg .punten.. Met deze notities hebben we ons over de stafkaarten gebogen en bijgeschaafd tot het uiteindelijke waardecijfer . Wij voelen niet alleen aan maar weten dat dit niet goed was en dat dit absoluut moet verbeterd worden in een toekomstig onderzoek.

Het grote probleem is dat ons onderzoek **op hobby niveau** moet blijven en dat wij niet beschikken over professioneel materiaal noch professionele mensen om dit over een totaal andere boeg te gooien. Wij opteren bijgevolg voor een gelijksoortige maar meer verfijnde techniek die misschien moet toegepast worden door meerdere groepjes mensen die alle hokken bezoeken en beoordelen. Die bezoeken kunnen gespreid worden over het ganse jaar. Als die vele resultaten binnen zijn kan dan een gemiddelde waarde berekend worden. Wij hopen dat meerdere mensen helpen denken en voorstellen zullen doen. Het kan maar beter worden.

Een waardig alternatief voor deze methode ware dat één of twee personen met behulp van de huidige digitale middelen (bv Google Earth , dig. stafkaarten) dit waardecijfer bepalen , eventueel gekoppeld aan een uitgebreider veldbezoek.

Besluit: alhoewel wij weten dat het niet goed geweest is, stellen wij toch vast dat onze cijferwaarde nooit zwaar in tegenspraak was met de reëel aanwezige steenuilen. Let wel op dat dit cijfer toegekend werd zonder weet te hebben van het aantal roepende Steenuilen binnen het hok. Daarom hopen wij dat onze methode toepasbaar zou kunnen blijven indien ze meer verfijnd zou worden.

2. Bespreking van de resultaten ten opzichte van onze doelstellingen.

2.1 Hoe verandert de populatiedichtheid in ons gebied?

Ik stel voor dat een hok een **zeer goed** krijgt als meer dan 10 uilen werden geregistreerd; meer dan 7 een **goed**; met nog minder antwoorden kan gezegd worden dat daar de populatie in een kritieke fase verkeert. Als men dit hanteert dan verkrijgen 12 hokken een zeer goed, 2 hokken een goed en 2 hokken krijgen een "niet goed".

Besluit: de populatie in onze regio is zeer goed en dat is fantastisch. Ze is in de laatste 10 jaar sterk toegenomen en is misschien één van de beste populaties in vergelijkbare streken.

2.2 Hebben de nestbakken een positieve invloed op de toegenomen populatiedichtheid?

Ik heb geen onomstootbare argumenten om hierop positief of negatief te antwoorden. Toch is het ongetwijfeld zo dat een nest jongen groot gebracht in een nestbak geen direct nefaste invloed ondergaan van slechte weersomstandigheden en dus misschien een goede overlevingskans hebben. Zo hebben de medewerkers aan het uilenproject reeds vele keren kunnen vaststellen in de nestbakken dat die jongen er heel goed uitzien. Vermits die nestbakken steeds op privaat terrein en met goedkeuring van de eigenaars werden uitgelegd, is de bewoonde nestbak met jongen gevrijwaard van onbewuste verstoring door de omwonenden. Wat we zeker weten is dat de uitgelegde nestbakken de nestgelegenheid verhogen terwijl misschien vroeger dit een beperkende factor was. Als we rekening houden dat Steenuilenjongen uitzwermen over afstanden die zeker 50 km of iets meer bedragen, dan profiteert een wijde omgeving van het aantal grootgebrachte jongen.

Toch is een goede en droge nestgelegenheid niet voldoende om een nest jongen succesvol groot te brengen. Vergeten wij niet dat er de laatste 10 jaar geen moordende strenge winters zijn opgetreden; er komen in onze streek ook geen grote aantallen Steenmarters noch Bosuilen voor die een grote ravage onder de Steenuilen kunnen aanrichten.

Besluit: het onderzoek kan ons geen directe bewijzen leveren dat dankzij de nestbakken de populatie zeer goed is.

2.3 Hoe ziet het landschap eruit waar geïnventariseerd werd?

Er is een poging ondernomen en dit moet de volgende keer veel beter zijn: zie hoger.

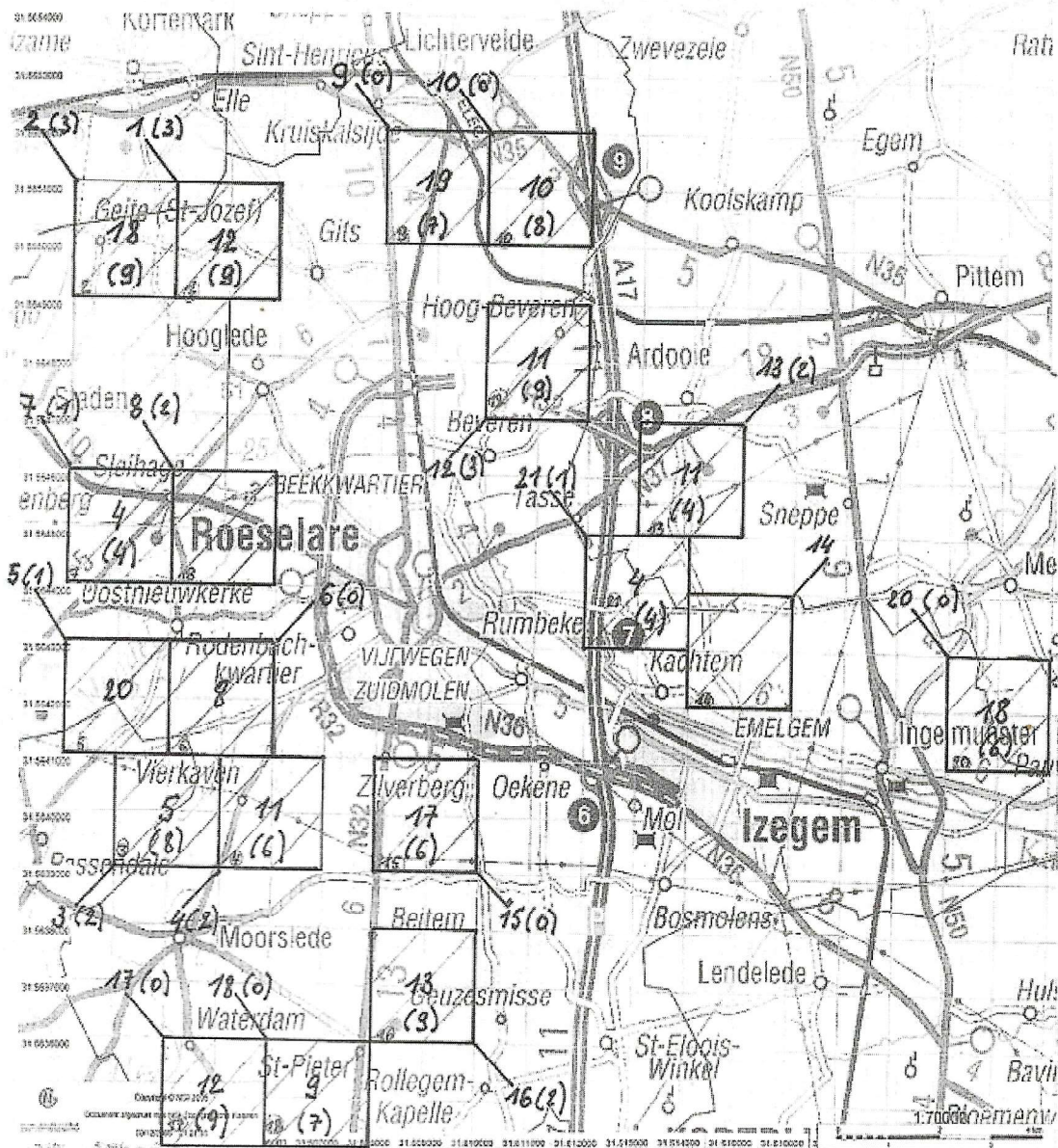
2.4 Kunnen we vaststellen in welk hok de populatie optimaal is of waar de populatie nog kan groeien door het bijplaatsen van nestbakken?

Op deze vraag kunnen we zeker geen sluitend antwoord geven. Wat we nu wel reeds weten is dat enkele hokken duidelijk achterop liggen voor wat betreft het aantal antwoordende uilen. Zo begrijpen we niet goed hoe in hok 3 (hok van de Vierkaven) er geen zeer goed populatie aanwezig is daar waar wij een hoge biotoopwaarde hebben toegekend. Dit is eveneens van toepassing voor hok 18. Als onze biotoopwaarde correct ingeschat zou zijn dan zouden er in hok 10 een nog betere score kunnen gemeten worden. Dieper en bijkomend onderzoek in de bewuste hokken kan misschien een antwoord opleveren. Wij kunnen alleen de beperkende factor van nestgelegenheid opheffen.

Algemeen besluit: Dit inventarisatie-onderzoek heeft ons zeer veel bijgebracht. Wij weten nu welke fouten we niet meer mogen maken in de toekomst. Wij weten dat buiten de nestbakken, die toch talrijk aanwezig zijn, er toch nog een groot aantal koppels Steenuilen een natuurlijke nestgelegenheid gevonden hebben. Wij zijn overtuigd dat de methode welke de deelnemers hebben toegepast in het registreren van roepende uilen heel waardevol is. Wij weten ook dat uit één enkel onderzoek nog veel niet te besluiten is. Als we deze resultaten zorgvuldig bewaren en zullen kunnen vergelijken met latere onderzoeken, pas dan zal het inzicht groeien van de impact van ons project. Dit onderzoek is heel waardevol geweest!!!!

Ludo en Pol

Inventarisatie Steenuil voorjaar 2006.

Onderzoeksresultaten.**

Hoknummer.	1	2	3	4	5	6	7	9	10	12	13	15	16	17	18	20	21
Biotoopwaarde	9	9	8	6	8	6	4	7	8	9	4	6	9	9	7	6	4
Aantal uilen	12	18	5	11	20	8	4	19	11	11	11	17	13	12	9	18	4
Bezette kisten	3	3	2	2	1	0	1	0	0	3	2	0	2	0	0	0	1

Aangelijnd uit het hoekpunt nummer van het hok, ernaast tussen haakjes het aantal bezette kisten van het project NP Roeselare. Midden in het hok het aantal roepende Steenuilen en eronder tussen haakjes het waardecijfer van het biotoop.

Een inventariseerder bemerkte dat de dubbeltellingen in zijn hok niet gefilterd werden.

We hebben ons opnieuw over de formulieren gebogen, bijgevoegde aantekeningen nog een herlezen en hebben inderdaad enkele correcties uitgevoerd op het aantal roepen. Dit gebeurde in de hokken 1 (-1) 2 (-3) 5 (-1) en 10 (-1). Ook toegevoegd aan kaart en tabel het aantal bezette kisten per hok.

Resultatentabel

Inventarisatiehokken	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Landschapsfactoren ↓ <i>pluspunten</i>	<i>+ is duidelijk aanwezig; ± is aanwezig maar eerder schaars; 0 is ontbrekend of zelden aanwezig</i>																				
Gemengde boerderij	+	+	+	+	+	±	±	±	+	+	±	+	±		±	+	+	+		+	±
Bomenrij-knotwilg	+	+	+	+	+	±	+	±	+	+	±	+	±		±	+	+	+		+	0
Weiland-jachtgebied	+	+	+	+	+	±	0	+	+	+	0	+	±		+	+	+	+		+	±
Observatie/jachtplaats	+	+	+	+	+	±	±	+	+	+	0	+	0		0	+	+	+		±	0
Kleinschalige percelen	+	+	+	+	+	±	0	±	+	+	0	+	0		0	+	+	+		±	0
Landschapsfactoren ↓ <i>minpunten</i>																					
Verkeersader	0	0	0	±	±	0	+	+	+	+	0	0	+		0	0	0	+		+	+
Serres-industrie	+	0	±	+	+	+	+	+	±	0	0	0	+		+	0	0	0		±	0
Woonwijk	0	+	0	0	0	0	+	0	0	0	0	0	0		0	0	0	±		+	+
Groententeelt/monocultuur	0	0	±	+	0	+	+	±	0	0	+	0	+		+	±	0	±		±	+
Boswateroppervlak	0	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0		+	+
Eindbeoordeling landschapsfactoren	9	9	8	6	8	6	4	6	7	8	5	9	4		6	9	9	7		6	3
Aantal roepende uilen	31	21	5	11		8	4		19	11		11	11		17	13	12	9		18	4

Motivatie en argumentatie voor de wijze van het biotooponderzoek

Steenuilen voeden zich met volgende prooien: muisachtigen, regenwormen, grote insecten zoals grotere keversoorten en soms vogels (zelfs een merel is niet veilig voor de Steenuil).

Bij het biotooponderzoek hebben we in onze tabel die we ter plaatse ingevuld hebben gekozen voor positieve factoren en negatieve factoren. Beide beïnvloeden de biotoopwaarde voor wat betreft het al of niet voorkomen van Steenuilen.

1. Positieve factoren:

a) **polyvalente hoeven.** Het zijn hoeven waar men zowel aan veeteelt doet als aan de kweek van landbouwgewassen: graansoorten, voederbieten, hooi en varia.

Hun aanwezigheid zorgt voor heel wat bijgebouwtjes rond het hoofdgebouw, voor stapelplaatsen van hooi, stro en veevoeder en stallingen voor verschillende diersoorten. Een ideale omgeving voor muisachtigen en voor broedplaatsen van de Steenuil.

b) **weiland.** In weiland met grazend vee is het plantendek op heel wat plaatsen kort en liggen uitwerpselen van het vee verspreid. De Steenuil die vaak op de grond voortloopt op zoek naar regenwormen en kevers heeft geen hinder van hoog gewas en rond de uitwerpselen vindt hij makkelijk kevers en dergelijke.

c) **observatiepaaltjes.** Als nachtroofvogel vindt men de Steenuil vaak terug op paaltjes van waaruit hij een zeker oppervlak bespied op zoek naar muisachtigen. De Steenuil is in tegenstelling met de Torenavalk een zittende jager. Om zijn jachtgebied goed te kunnen exploiteren is het bijgevolg heel belangrijk dat hij overal observatieposten heeft.

d) **knotwilgen en bomenrijen.** Deze dienen eveneens als observatieposten maar hun holten in oude bomen zijn de natuurlijke nestplaatsen.

e) **kleinschaligheid.** Het weze duidelijk dat kleinschalige percelen omringd zijn door talrijke bredere of smallere zones waar een verscheidenheid aan wilde planten mogen groeien. Deze zorgen voor een verscheidenheid aan zaadsoorten en bladeren waarbij er altijd types voorkomen die heel gegeerd worden door muisachtigen en/of insecten.

2. Negatieve factoren:

a) **woonwijken.** Wij sluiten helemaal niet de mogelijkheid uit dat er eens een Steenuil voorkomt in kleine centra. Maar bij nader toezicht blijkt toch steeds dat de Steenuilen het toch moeten hebben van de kleinschalige percelen waar schapen of geiten lopen en die gelegen zijn achter de huizenrij. Bij echte dichte woonwijken hebben wij ze nog niet aangetroffen.

b) **grote verkeersaders.** Alleen die routes die 24 uur op 24 uur druk bezet zijn, zijn echt negatief. Om meerdere redenen zijn ze nadelig: groot geplaveid oppervlak zonder prooi, veel lawaai waarbij de partners elkaar niet horen; groot gevaar voor verkeersslachtoffers waarbij jongen maar ook volwassenen ten prooi vallen en dus de populatie doet uitdoven.

c) **serres en industrie.** Het is duidelijk dat deze complexen geen nestgelegenheid bieden en ook geen jachtgebied.

d) **bosgebied en wateroppervlak.** De Steenuil komt niet voor in bossen en is uiteraard geen watervogel.

e) **monocultures op grote oppervlakten.** In dergelijke gebieden worden heel vaak intensieve sproeibeurten toegepast zodat alleen de groei van één gewas geduld wordt. Hiermee schakelt men de volledige voedselpyramide uit waarin de prooien van de Steenuil ook thuis horen. Dergelijke gebieden bevatten vaak hogere gewassen, geen observatiepaaltjes en natuurlijk geen nestholten.

Pol

Waarschijnlijk zijn nog belangrijke elementen niet opgenomen in deze rij. Wij staan bijgevolg open voor suggesties en zijn er dankbaar voor mochten die komen.